

7. Охріменко М. Структурні і семантичні особливості фразеологічних одиниць перської і української мов (порівняльно-типологічний підхід). Семантика мови і тексту : зб. наук. праць. Івано-Франківськ, 2009. 425 с. С. 234–238.
8. Słownik języka polskiego, pod red. W. Doroszewskiego, T.I-XI, Warszawa, 1958.
9. Słownik języka polskiego. Pod red.M. Szymczaka, T.I-III, Warszawa, 1978.

Касіянчук Вікторія,

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. І. М. Бабій

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОРІВНЯНЬ У ПОЕЗІЇ СЕРГІЯ ЖАДАНА

Вивчення образних засобів у художньому тексті в останні роки набуло особливої актуальності. Різноманітні смислові відтінки та стилістичні функції мають тропи в мові поезій. «Поетичне слово в його конкретному лексичному значенні, в багатоманітності асоціативних, переносних значень, нарешті в його музикально-інтонаційних властивостях – складна «матерія» поезії. Діалектична в своїй суті, поезія використовує всі можливості мови для відтворення найскладніших суперечностей життєвих і пізнавальних процесів. Мова поезії – це поєднання слів, що спалахують і осявають свідомість, розкриваючи сутність суперечностей, які стикаються одна з одною і переходять у нову якість, тому-то поетичний образ складний і багатий не просто своєю зовнішньою структурою, але й внутрішнім змістом» [4, с. 9]. Цікаві та глибокі образи створюють порівняння, вони й будуть предметом нашого дослідження. Матеріалом послужить поетична творчість відомого сучасного письменника Сергія Жадана.

Мета статті – охарактеризувати структурні особливості порівнянь у поезії Сергія Жадана, простежити їх уживання у творах письменника.

У сучасній лінгвістиці порівняльні конструкції досліджували такі науковці: І. Кучеренко, Н. Сологуб, Л. Пустовіт, І. Кочан, Л. Голоюх, Є. Павленко, С. Рошко, М. Заборна та ін.

«Письменник, подаючи в контексті твору порівняльні конструкції, зважає їх стилістичну вагу, функції, здатність давати точну, яскраву інформацію про зображувані реалії» [1, с. 125].

За структурними ознаками в сучасній філологічній літературі порівняльні конструкції поділяють на безсполучникові і сполучникові. У безсполучникових порівняннях відсутні сполучники, у сполучникових завжди є порівняльні сполучники, наприклад: *червоний як калина, білий як цукор*. Серед них велику групу складають фольклорні порівняння на зразок: *дівчина як калина, міцний як дуб*. Як вважають учені, в мові загалом більш поширені сполучникові порівняння.

Сергій Жадан – відомий поет, прозаїк, есеїст, перекладач, його творчість неодноразово була відзначена різними нагородами. Автор книг «Цитатник», «Генерал Юда», «Пепсі», «Балади про війну і відбудову», «Історія культури початку століття» та багатьох інших. Матеріалом нашого дослідження є книга «Цитатник».

Проведенні спостереження виявили, що письменник часто вживає порівняння. Розглянувши їх структуру, зазначимо, що автор застосовує і безсполучникові, і сполучникові порівняння, більше – сполучникових.

Безсполучникові порівняння, виявлені в поезії Сергія Жадана, за структурно-граматичним вираженням можна об'єднати в такі підгрупи:

1) порівняння, виражені орудним відмінком іменника. Його називають орудний порівняльний. У віршах Сергія Жадана знаходимо такі приклади:

«Пливе косяк широкою *річкою*» [3, с. 70];

«твоє сумління *ластівкою* пролітає

над очеретами і автобазою» [3, с. 126];

«вітер вповзає в небо *чорним вужем*» [3, с. 97];

2) описові порівняльні конструкції, у структурі яких є слова *подібний, схожий*, дієслова *нагадує, здається* і под., наприклад:

«дрібний щєбінь *нагадує часи* коли навколо буяв океан» [3, с. 24];

«І це *нагадує скоріш не дїм, але тюрму*» [3, с. 40];

3) порівняння прикладкового типу, наприклад:

«Наповнюючи собою нічну акустику,

Русинки-русалки співають блюзи...» [3, с. 35];

4) порівняння з формами ступенів порівняння прикметників, наприклад:

«немає нічого *тривалішого за ці речі*

немає нічого *ріднішого за ці муки*» [3, с. 72];

5) порівняння, в яких об'єктом виступає вся предикативна частина, наприклад: «І деякі дні – *молоді стебла*, здатні повністю міняти структуру. Напружуючи волокна» [3, с. 178].

У поезії Сергія Жадана велику групу складають сполучникові порівняння. При побудові цих порівняльних конструкцій письменник застосовує різні сполучники: *мов, немов, як, наче, ніби, неначе* та ін. Найчастіше автор уживає такі порівняльні сполучники:

як: «Під вікнами, *як сіль у рані*,

Потужний звук, що рушить грані» [3, с. 61];

«і час іде, *як загиблий вояк*,

В чергову атаку, тобто – ніяк» [3, с. 59];

мов: «всяка риба *мов політичний режим*

починає псуватися з голови» [3, с. 56];

«твої сліди ще трималися на хвилях *мов померлі риби*» [3, с. 25];

ніби: «Під вечір, коли попускає, і погляди, *ніби освідчення*» [3, с. 34];

«І це, *ніби плата* за колишні огріхи» [3, с. 35];

«і сніг, *ніби пряжене молоко*,

Невагомий робиться і легкий» [3, с. 90];

наче: «Дерева, *наче душі* – темні й голі» [3, с. 27];

«зламаний *наче троянда* хребет авіатора» [3, с. 77];

немовби: «Так *немовби* зрушено міст, і кружляє сонце вина» [3, с. 85].

У поезії Сергія Жадана порівняння виражені порівняльним зворотом та порівняльним підрядним.

Ми виявили велику групу порівняльних зворотів, наприклад:

«всяка риба *мов політичний режим*
починає псуватися з голови» [3, с. 97];
«волога і різка, *мов контури дерев*,
в повітрі застрягає Господня арматура» [3, с. 97].

Меншу групу за кількістю становлять складнопідрядні речення з порівняльними підрядними реченнями. Наведемо приклади:

«Та вже непомітно, *як у нору змія*,
В тіло вповзала старість» [3, с. 5];
«Вранці ти дихаєш на дзеркало і твій видих розбившись важко *мов*
після розстрілу сповзає вздовж холодного скляного муру» [3, с. 33];
«Так *немовби* зрушено міст, і кружляє сонце вина,
наче ми спричинили цей ріст мовчазної садовини» [3, с. 85];

«Мова є складною комунікативною системою, у якій, як і загалом у світі, все має свою неповторну сутність. Цим зумовлені особливості використання мови в індивідуальному мовленні всіх її носіїв» [2, с. 7].

Здійснений аналіз структурної організації порівняльних конструкцій дозволяє зазначити, що різноманітні за семантико-стилістичними навантаженнями та структурою є порівняння в поезії Сергія Жадана. Найпоширенішими серед безсполучникових порівнянь є підгрупи порівнянь, виражених орудним відмінком іменника та описовими зворотами зі словами *схожий, подібний, нагадує* і под. Рідше порівняння оформлені прикладкою, формами вищого і найвищого ступенів порівняння прикметників чи прислівників. Значно частотнішу групу в поезії Сергія Жадана становлять сполучникові порівняння, оформлені як порівняльні звороти та підрядні порівняльні частини у складнопідрядних реченнях. Як виявив здійснений аналіз, значно більше – порівняльних зворотів.

Список літератури:

1. Бабій І. М. Семантико-естетична парадигма назв кольорів у сучасній українській мові (на матеріалі художньої прози ХХ століття): монографія / за наук. ред. Н. М. Сологуб. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2021. 238 с.
2. Дудик П. С. Стилїстика української мови: навч. посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2005. 368 с.
3. Жадан С. В. Цитатник. Харків: Фоліо, 2009. 215 с.
4. Пустовіт Л. О. Словник української поезії другої половини ХХ століття: семантико-функціональний аспект. Київ: УНВЦ «Рідна мова», 2009. 243 с.

Аліна Піць,

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник: канд. філ. наук, доц. Г. В. Бачинська

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЕРГОНІМІВ МІСТА ТЕРНОПОЛЯ

Постановка наукової проблеми та її значення. За останні роки з'явилося багато праць про найменування фірм, організацій, різноманітних установ, підприємств. Для сучасних лінгвістів ергонімна лексика становить значний інтерес через її словотворчі особливості, специфіку функціонування. До того ж, у назві комерційного підприємства відображена людська діяльність, через форму і зміст ергонімів проступають морально-етичні принципи суспільства, закони й норми поведінки, етноспецифічні характеристики мовного колективу [1].

Аналіз досліджень цієї проблеми. Ергоніміка – це наука про власні назви організацій, виробничих та суспільних об'єднань. Такі власні назви почали вивчати ще наприкінці 60-х – на початку 70-х рр. ХХ ст., але дотепер відсутнє єдине термінопозначення таких найменувань. Наприклад, термін